

Lisäselvitys Itä-Suomen aluehallintovirastolle Pohjois-Savon hyvinvointialueen omavalvonnan valvonnasta

Ahall 22.09.2025
2252/06.00.01/2025

Valmistelija(t)	Päivi Eskelinen, puh 0447186403 paivi.eskelinen1(a)pshyvinvointialue.fi, Jussi Lampi, puh. 044 714 2631, jussi.lampi(at)pshyvinvointialue.fi
Päätös	
Esittelijä	hyvinvointialuejohtaja
Päätösehdotus	Aluehallitus päättää hyväksyä oheisen lisäselvityksen ja lähettää sen Itä-Suomen aluehallintovirastolle.
Toimivallan peruste	Hallintosääntö § 36

Valmistelu

Itä-Suomen aluehallintovirasto on lähettänyt Pohjois-Savon hyvinvointialueelle lisäselvityspyynnön 2.9.2025 koskien hyvinvointialueen omavalvonnan valvontaa, josta aluehallitus on antanut selvityksensä 12.5.2025. Aluehallintovirasto on pyytänyt hyvinvointialuetta antamaan lausuntonsa asiasta ja hankkimaan lisäselvityksen seuraavista asioista:

- Mihin toimenpiteisiin hyvinvointialue on ryhtynyt varmistaakseen, että omavalvontasuunnitelmat on laadittu sellaiselle tasolle, että ne ovat luettavia ja aidosti omavalvontaa tukevia dokumentteja? Kuinka asiaa seurataan?
- Miten tällaiset toimintayksikkötasoiset omavalvontasuunnitelmat on hyväksytty ja julkaistu?
- Pohjois-Savon hyvinvointialueen internet-sivuilla on julkaistu muun ohella Peruspalveluiden omavalvontasuunnitelma (19.2.2025), jossa palveluyksikköön kuuluu monenlaisia palveluja useissa eri toimipisteissä. Miten dokumentti mielestänne vastaa omavalvonnan tarpeita? Vastaako se mielestänne valvontalain (741/2023) ja Valviran sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajan palveluyksikkökohtaisen omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laatisesta ja seurannasta antaman määräyksen edellytyksiä?

- Antaako asia aihetta omavalvonnallisiin toimenpiteisiin hyvinvointialueella? Jos antaa, millaisiin ja millaisella aikataululla niitä aiotaan toteuttaa?

Pohjois-Savon hyvinvointialueen terveydenhuollon omavalvontasuunnitelmien laatimisessa on konsultoitu Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviraa ja pyydetty ohjausta omavalvontasuunnitelmien riittävän tason ja vastuuhenkilön määrittelyssä. Valviran johtava asiantuntija Arttu Malava ohjeisti hyvinvointialuetta 1.10.2024 alla olevan lainauksen mukaisesti:

”Valvontalain 27 §:n mukaisesti omavalvontasuunnitelma tulee laatia palveluyksikkökohtaisesti. Palveluyksikkökohtaisuuden vaatimuksella tarkoitetaan käytännössä sitä, että kaikki yhteen ja samaan palveluyksikköön kuuluvat sosiaali- ja/tai terveydenhuollon palvelut tulee kattaa yhdellä ja samalla omavalvontasuunnitelmalla. Palveluyksikkö voi käytännössä muodostua esimerkiksi yhdestä sosiaalihuollon toimintayksiköstä ja siinä annettavista palveluista, jotka muodostaa yhden hallinnollisesti ja toiminnallisesti järjestetyn kokonaisuuden.

Tässä vaiheessa kun hyvinvointialueet eivät ole vielä rekisteröityneet Soteri-rekisteriin eikä niiden palvelualoista ole muodostettu rekisteriin eri palveluyksioitä, tulisi hyvinvointialueiden mielestäni laatia omavalvontasuunnitelmat vastaamaan nykyistä organisaatiomallia ja sitä, mitkä palvelut (ja toimintayksiköt) se katsoo muodostavan valvontalaissa tarkoitetun yhden tosiasiallisen hallinnollisen ja toiminnallisen kokonaisuuden kukin. Asiassa on hyvä huomioda, että omavalvontasuunnitelmassa ei ole kyse uudesta asiasta, vaan hyvinvointialueiden tulee hyödyntää vanhoja omavalvontasuunnitelmiaan tässä asiassa. Olennaista on myös sen varmistaminen, että kukin omavalvontasuunnitelmalla katettu palveluiden kokonaisuus on käytännön tasolla omavalvonnallisesti selkeä sekä palveluntuottajan johdettavissa ja valvottavissa. Mikäli palvelut eivät muodosta selkeää ja eheää hallinnollista ja toiminnallista kokonaisuutta (sisältäen esim. vastuu- ja johtamisjärjestelmän mutta myös käytännön toiminnan, asiakkaat ja henkilöstön) ja esimerkiksi palveluiden omavalvonnan prosessit ovat kovin erilaiset, tulee palveluille laatia omat erilliset omavalvontasuunnitelmat.

Kuten aluehallintoviraston viestistä ja Valviran määräyksestä 1/2024 ilmenee, omavalvontasuunnitelman tulee olla selkeä sekä helposti ymmärrettävä ja käytettävä työväline, joka ohjaa palveluyksikön henkilöstön käytännön työtä ja toimintaa. Omavalvontasuunnitelmassa tulee olla riittävän konkreettisia kuvauksia, jotta se palvelee lain asettamia tavoitteita ja suunnitelman avulla on mahdollista varmistaa konkreettisesti kunkin palveluyksikön palvelujen laatu, asianmukaisuus ja turvallisuus.”

Pohjois-Savon hyvinvointialue on laatinut terveydenhuollon omavalvontasuunnitelmat pyrkien noudattamaan valvontaviranomaiselta saamaansa ohjausta.

Omavalvontasuunnitelmien laatimiseksi hyvinvointialueella on ollut ajalla 1.5.2024-31.12.2024 hanke omavalvonnan rakenteiden kehittämiseksi, jossa on pyritty ohjaamaan yksiköitä siihen, että omavalvontasuunnitelmat olisivat aidosti yksiköiden työtä ohjaavia ja omavalvontaa tukevia dokumentteja.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella on aloitettu syyskuussa 2025 yhteistoimintamenettelyt, joiden perusteella johtamisrakennetta tarkastellaan ja muutokset organisaatiossa ovat mahdollisia. Tämän vuoksi omavalvontasuunnitelmia joudutaan päivittämään vastaamaan uusia rakenteita ja vastuuhenkilöitä.

Omavalvontasuunnitelmia seurataan neljän kuukauden välein tehtävällä itsearvioinnilla. Näissä yksiköt arvioivat vastuuhenkilön johdolla mm. henkilöstön riittävyyttä, osaamista, asiakaspalautteita, riskejä ja toiminnan kehittämiskohteita. Näiden arviointien avulla yksiköt myös arvioivat sitä, onko omavalvontasuunnitelma riittävän kattava ja toimintaan sopiva. Mikäli itsearvioinnissa huomataan omavalvonnan päivittämisen tarpeita, tehdään ne viivytystä.

Toimintayksikkötasoiset omavalvontasuunnitelmat hyväksyy vastuuhenkilö IMS- järjestelmässä, jolloin Pohjois-Savon hyvinvointialueen IMS- järjestelmään jää aina tiedot hyväksyjästä, hyväksymispäivästä ja versionhallinta. Vanhat versiot omavalvontasuunnitelmista säilyvät IMS-järjestelmässä.

Peruspalvelujen omavalvontasuunnitelma kattaa tällä hetkellä osastohoitoa ja suunterveydenhuoltoa lukuun ottamatta kaikki palvelut. Omavalvontasuunnitelma on laadittu tälle tasolle, jolla Pohjois-Savon hyvinvointialueella on ollut yhteinen tosiasiallinen johto. Kaikki palvelut ovat olleet saman johdon alaisena, ja toimintaa on seurattu johdon toimesta yhteneväisin mittarein. Pohjois-Savon hyvinvointialueen yhteistoimintaneuvotteluissa organisaatorakenne voi muuttua, ja omavalvontasuunnitelman tasoa tullaan arvioimaan tämän perusteella. Tämän hetkinen omavalvontasuunnitelma vastaa sisällöltään annettuja määräyksiä ja ohjeita.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen omavalvonnan toteutumista seurataan säännöllisesti ja siitä raportoidaan julkisesti. Mikäli seurannassa havaitaan puutteita tai korjattavaa, tehdään korjaavat toimenpiteet mahdollisimman nopeasti. Omavalvonnan toteutumisen seuranta on vuonna 2025 Pohjois-Savon hyvinvointialueen sisäisen valvonnan yhtenä painopisteenä ja sitä seurataan myös osana osavuosikatsauksia.

Valmistelija(t)	Päivi Eskelinen, puh. paivi.eskelinen1(a)pshyvinvointialue.fi
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
Esittelijä	hyvinvointialuejohtaja
Päätösehdotus	Aluehallitus päättää hyväksyä oheisen lausunnon ja lähettää sen Itä-Suomen aluehallintovirastolle.
Ennakkovaikutusten arviointi	-
Toimivallan peruste	Hallintosääntö § 36

Valmistelu

Pohjois-Savon hyvinvointialueelle on saapunut 24.3.2025 lausunto- ja selvityspyyntö (ISAVI/2234/2025) valvonta-asiassa: Pohjois-Savon hyvinvointialueen omavalvonnan valvonta.

Itä-Suomen aluehallintovirastoon on saapunut valvontalain 34§:n mukaisia valvontakertomuksia, joista on käynyt ilmi, että Pohjois-Savon hyvinvointialueen terveydenhuollon toimiyksiköt eivät ole laatineen yksikkökohtaisia omavalvontasuunnitelmia. Vuoden 2024 alussa voimaan tullut valvontalaki (34§) velvoittaa julkisia ja yksityisiä sosiaali – ja terveydenhuollon palveluntuottajia laatimaan ja julkaisemaan palveluyksikkökohtaisen omavalvontasuunnitelman.

Aluehallinto virasto on pyytänyt hyvinvointialueen aluehallitusta 16.5 mennessä

1) antamaan lausuntonsa asiasta
2) Hankkimaan selvityksen siitä, miten eri palveluyksiköiden omavalvontasuunnitelmat ovat valmistuneet, ovatko ne hyväksytyt, toimeenpantu ja kuinka asiaa seurataan. Jos kaikkiin palveluyksiköihin ei ole omavalvontasuunnitelmia laadittu, lausuntoon tulee liittää selvitys siitä, miksi ei ole, ja milloin ne valmistuvat.

- Jaottelu omavalvontasuunnitelmista pyydetään tekemään palveluyksiköittäin: mihin omavalvontasuunnitelmat on laadittu ja hyväksytty, missä yksiköissä on laatimatta?

Lausunnossa pyydetään ottamaan kantaa lisäksi seuraaviin kysymyksiin:

- ovatko omavalvontasuunnitelmat nähtävillä sähköisesti ja yksiköissä

- onko omavalvontasuunnitelmat laadittu Valviran antaman määräyksen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajan palveluyksikkökohtaisen omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laatisemisesta ja seurannasta mukaisesti?
- Miten henkilöstö on perehdytetty valvontalain 29§: mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen?
- Miten hyvinvointialueella varmistetaan valvontalain 29§:n 5 momentin mukainen vastatoimien kieltö ja se, että henkilöstöllä on aidosti mahdollisuus tehdä epäkohtailmoitus ilman pelkoa vastatoimista?

1) Pohjois-Savon hyvinvointialueella käynnistettiin valvontalain (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 741/2023) voimaan tullessa 1.1.2024 Omavalvonnan rakenteiden kehittämisen hanke. Hankkeessa kuvattiin omavalvonnan prosessi ja sen tueksi laadittavien omavalvontasuunnitelmien laatisemisen prosessi. Valviran antama määräys omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laatisemisesta ja seurannasta ohjasi projektia.

Sosiaalihuollon yksiköitä ohjattiin päivittämään voimassa olevat omavalvontasuunnitelmat niin, että ne vastaavat Valviran antamaa määräystä ja julkaisemaan ne hyvinvointialueen internetsivuilla, omavalvonta- alasivulla. Terveystenhuollon yksiköille, joilla ei ollut aiempia omavalvontasuunnitelmia, tuotettiin ohjauskäyntejä ja tukea omavalvontasuunnitelman laatisemiseen. Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen laatiman mallipohjan mukaisesti Pohjois-Savon hyvinvointialueelle on tuotettu malli, jota yksiköt ovat voineet käyttää apunaan. Tavoitteena on kuitenkin ollut, että Pohjois-Savon hyvinvointialueen omavalvontasuunnitelmat tehdään aidosti kuvaten yksikön toimintaa ja sen erityispiirteitä. Tämän vuoksi mallipohjassa on paljon yksiköiden itsensä täytettävää asiaa, eikä sitä voi monistaa yksiköstä toiseen. Yksiköillä on ollut mahdollisuus tehdä myös omavalvontasuunnitelma ilman mallipohjaa, kunhan siinä on huomioitu Valviran antama määräys sisällöstä.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen omavalvontasuunnitelmat julkaistaan hyväksymisen jälkeen internetsivuilla, erillisellä omavalvonnan alasivustolla. Omavalvontasuunnitelmat ovat pääsääntöisesti saatavissa yksiköissä ilman pyyntöä tulostettuna versiona, mutta perustetuja poikkeamia on. Omavalvontasuunnitelman saa aina nähtäväksi, mutta sitä ei välttämättä voida pitää hygieni- tai turvallisuusyistä saatavissa yksikön ilmoitustaululla tai julkisissa tiloissa. Nämä poikkeamat on kuvattu jokaisessa omavalvontasuunnitelmassa.

Haasteena Pohjois-Savon hyvinvointialueen omavalvontasuunnitelmien laatisemisessa on ollut oikean laatisemistason määrittely. Omavalvontasuunnitelma laaditaan palveluyksikötasolle, jolla tarkoitetaan julkisen tai yksityisen palveluntuottajan ylläpitämää toiminnallista ja hallinnollisesti järjestettyä kokonaisuutta, jossa tuotetaan sosiaali- tai terveystenpalveluja. Pohjois-Savon hyvinvointialueen toimialat ovat järjestäytyneet toisistaan poikkeavasti, ja määritelmä sille, mikä on oikea taso laatia omavalvontasuunnitelma, on tehty aina

yksikkökohtaisesti. Toimialakohtaisesti on eroja myös siinä, mikä on todellinen hallinnollinen kokonaisuus ja kuinka eri tavoin toiminnot on järjestetty. Erityissairaanhoidossa Pohjois-Savon hyvinvointialueella palveluyksikkötaso on koettu liian korkeaksi, jotta suunnitelmasta saataisiin luettava ja aidosti omavalvontaa palveleva dokumentti, ja suunnitelmat on laadittu toimintayksikkötasoisesti. Tällöin suunnitelma on laadittu aidosti hallinnollisen kokonaisuuden alle. Päivystyksen osalta omavalvontasuunnitelma on laadittu, mutta julkaiseminen tapahtuu vasta, kun suunnitelma tarkastetaan niin, ettei se sisällä liian tarkkaa tietoa hyvinvointialueen kriittisistä toiminnoista.

Koko henkilöstölle on järjestetty infotilaisuus ilmoitusvelvollisuudesta ja valvontalain 29§:stä 4.4.2024. Tilaisuuden pitivät Johtaja yllääkäri Antti Hedman, Sote-valvontapäällikkö ja vs. sosiaalijohtaja Hanna Leinonen ja juristi Maria Huttunen. Tilaisuudesta tehtiin myös tallenne, joka on hyvinvointialueen intranetissä nähtävissä.

Lisäksi valvontalain 29 § mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta on tehty ohje ja prosessikuvaus, jotka on julkaistu hyvinvointialueen intranetissä ja on ohjeistettu käymään kaikkien työyksiköiden tiimikokouksissa tai muissa henkilöstökokouksissa, sekä tiedottamaan henkilöstölle yksikön tiedottamiskanavien kautta. Ilmoitusvelvollisuudesta on jokaisessa omavalvontasuunnitelmasta yksikkökohtainen kuvauksensa, kuinka se toteutetaan juuri kyseisen yksikön kohdalla.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella on käytössä Laatuporttijärjestelmä ilmoituksia varten vuoden 2025 alusta lähtien. Tätä ennen ilmoitukset tehtiin SPro järjestelmällä. Laatuportin koulutuksissa on erillinen koulutus epäkohdan ja epäkohdan uhan ilmoitukselle. Tämä koulutus tulee olemaan tämän vuoden aikana koko henkilöstölle velvoittava. Koulutuksen käymistä seurataan OSS järjestelmässä.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella ilmoituksen voi tehdä Laatuporttijärjestelmässä tai suoraan toiminnasta vastaavalle henkilölle. Edellä mainituissa ohjeissa ja henkilöstön perehdytyksessä on käyty läpi vastatoimien kieltö. Tämä on myös ollut osana henkilöstöinfoa ja osa omavalvontasuunnitelmia. Laatuporttijärjestelmässä ilmoituksen voi tehdä myös nimettömänä.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella ei ole tullut tietoon tapauksia, joissa ilmoituksen tekijään olisi kohdennettu vastatoimia.

2) Terveystenhuollon omavalvontasuunnitelmien tilanne 5.5.2025 toimialoittain, jaoteltuna yksikkökohtaisesti

Ikääntyneiden palvelujen toimiala	
muistipoliklinikka	valmistelussa kesä.25

Yleisten palveluiden toimiala	
Osastopalvelut	hyväksytty julkaistu
Peruspalvelut, sotekes	hyväksytty julkaistu
Erityispalvelut:	
Sydänkeskus	hyväksytty julkaistu

Neurokeskus	hyväksytty	julkaistu
tukielinkirurgia	hyväksytty	julkaistu
kuntoutus	hyväksytty	julkaistu
kuvantamispalvelut	hyväksytty	julkaistu
Kirurgia	hyväksytty	julkaistu
Naistenkeskus	hyväksytty	julkaistu
Aistinelinsairaudet	hyväksytty	julkaistu
Anestesia ja tehohoito	hyväksytty	julkaistu
Syöpäkeksus	hyväksytty	julkaistu
Medisiininen keskus	hyväksytty	julkaistu
lasten ja nuorten keskus	hyväksytty	julkaistu
Aikuispsykiatrian avohoito	hyväksytty	julkaistu
Aikuispsykiatrian osastohoito	hyväksytty	julkaistu
Nuorisopsykiatria	hyväksytty	julkaistu
Päivystys	hyväksytty	ei
liikkuvat sairaalapalvelut	hyväksytty	julkaistu

terveyssozialityö	hyväksytty	julkaistu
-------------------	------------	-----------

Perhe- ja vammaispalvelut

Perhekeskus		
Kasvatus- ja perheneuvonta	hyväksytty	julkaistu
lapsiperheiden kotipalvelu	hyväksytty	julkaistu
lasten ja nuorten perustason		
mielenterveys- ja päihdepalvelut	hyväksytty	julkaistu
perheiden terveyspalvelut,		
kouluterveydenhuolto	hyväksytty	julkaistu
perheiden terveyspalvelut,		
opiskeluterveydenhuolto	hyväksytty	julkaistu
psykososiaalinen opiskeluhuolto,		
psykologipalvelut	hyväksytty	julkaistu
perheoikeudelliset palvelut	hyväksytty	julkaistu
perheiden terveyspalvelut,		
neuvolapalvelut	hyväksytty	julkaistu
psykososiaalinen opiskeluhuolto,		
kuraattoripalvelut	hyväksytty	julkaistu

Oma- ja avoimien palveluun suunnitelmia seurataan laatuportissa kolmen kuukauden välein täytettävällä itsearviointilla. Ensimmäinen kvartaali 1.1-31.3 on tuotettu ja se käsitellään aluehallituksessa osana sisäistä valvontaa. Yksikkökohtaiset havainnot ja kehittämistoimenpiteet raportoidaan samaan itsearviointiin. Yksiköt ovat kuvanneet oma- ja avoimien palveluun suunnitelmiaan, kuinka ne käsittelevät saatua tietoa, ja toimeenpanevat siinä esille nousseita kehittämiskohteita. Nämä kehittämiskohteet päivitetään yksiköiden oma- ja avoimien palveluun suunnitelmiin ajantasaisesti.